

การวิเคราะห์รายจ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่¹

อัญชลี นัสสาสาร²

มิ่งสรรพ ขาวสอาด³

ศศิเพ็ญ พวงสายใจ⁴

พรทิพย์ เจริญธีรวิทย์⁵

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์รายจ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาสามประการ คือ เพื่อศึกษารูปแบบการใช้จ่ายในเทศกาลลอยกระทงของนักท่องเที่ยว ประการที่สอง เพื่อศึกษาความแตกต่างของรายจ่ายจำแนกตามลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และประการที่สาม เพื่อศึกษาการกระจายรายได้การท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง

การศึกษานี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ตัวอย่าง 2 กลุ่มด้วยกันคือ (1) นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลลอยกระทงที่เดินทางมาร่วมงานเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2546 ทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่ง

สอบถาม 2 ช่วง คือช่วงในเทศกาลลอยกระทง 200 ตัวอย่าง และช่วงนอกเทศกาลลอยกระทงอีก 200 ตัวอย่าง (2) สัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงแรมและที่พักอีก 30 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีคำนวณหาค่าเฉลี่ยและเปรียบเทียบสัดส่วนร้อยละ และวิเคราะห์แบบจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis : MCA)

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่นอกเทศกาล 2,540 บาทต่อคนต่อวัน โดยค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดคือ ค่าพาหนะ คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงไปคือค่าที่พักและค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึกตามลำดับ ส่วนนักท่องเที่ยวในเทศกาลค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 2,149 บาท พบว่าค่าพาหนะมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด รองลงไปคือค่าที่พักและค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก

¹ งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนการวิจัยจากโครงการศึกษามูลค่าเพิ่มในประเทศของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งได้รับมอบหมายจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

² เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ ศาสตราจารย์ ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁵ รองศาสตราจารย์ ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การศึกษาความแตกต่างของค่าใช้จ่ายจำแนกตามลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว โดยใช้ MCA นั้น ลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ตัวแปรทางด้านรายได้ และตัวแปรทางด้านประชากร นั่นคือ อาชีพ เพศและอายุ ผลศึกษาพบว่า ทั้งนักท่องเที่ยวในและนอกเทศกาลตัวแปรระดับรายได้ต่อเนื่องเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สำหรับนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากอีกตัวแปรหนึ่งคืออาชีพ โดยนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุด คือนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเนื่องมากกว่า 20,000 บาทและเป็นแม่บ้าน ส่วนนักท่องเที่ยวในเทศกาลที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุดคือนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเนื่องมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป

การประมาณการการจัดงานเทศกาลลอยกระทงในช่วงวันที่ 7 - 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวแก่จังหวัดจำนวน 641 ล้านบาทและมีรายได้เพิ่มจากปกติถึง 1 เท่าตัว โดยกระจายไปสู่ธุรกิจประเภทค่าพาหนะเดินทางมากที่สุด ประมาณ 250 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 39 ของรายได้ทั้งหมด ธุรกิจที่ได้รับรายได้รองลงมาเป็นธุรกิจประเภทค่าที่พักประมาณ 153 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 23.89 ของรายได้ทั้งหมด ธุรกิจประเภทสินค้าและของที่ระลึกเป็นธุรกิจที่มีรายได้จากการจัดงานมากเป็นอันดับ 3 ส่วนดอกไม้เพลิงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเทศกาลลอยกระทงก่อให้เกิดรายได้เพียงร้อยละ 1.20 ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น

ในด้านการจัดงานเทศกาลลอยกระทง นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกเทศกาลลอยกระทงมีความพอใจในเกณฑ์ที่ดีต่อที่พัก อาหาร พาหนะและความปลอดภัย จากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความประสงค์ที่จะร่วมงานเทศกาลในปีต่อไปพบว่า นักท่องเที่ยวต้องการกลับมาร่วมงานเทศกาลลอยกระทงในปีต่อไป คิด

เป็นร้อยละ 90.91 ส่วนนอกเทศกาลลอยกระทง นักท่องเที่ยวที่ต้องการกลับมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 98.30 นอกนั้นคาดว่าจะไม่กลับมา

Abstract

This study has three objectives: first, to investigate the pattern of expenditure of tourists during *Loy Krathong Festival*, secondly to determine the characteristics of tourists that influence the level of their spending and lastly to analyze tourists distribution of tourism revenue to related businesses on *Loy Krathong Festival* in Chiang Mai Province.

The data for the study were collected from a structured questionnaire survey of 400 tourists during festival(200) and off festival(200). Additional information was gathered from 30 tourism businesses by means of non- structured interview. Methods of analysis used include descriptive statistics and Multiple Classification Analysis (MCA).

The research results indicated that the expenditure per person per day of non festival tourists visiting Chiang Mai averaged 2,540 baht. Local transport expenditure which accounted for 37 % of the total daily expenditure was the biggest expenditure item followed by accommodation and shopping respectively. The average expenditure of festival tourists in the sample was 2,149 baht per day. For festival tourists, transport expenditure per day which constituted 39% of total expenditure was also the largest

expenditure item followed by accommodation and shopping respectively.

The socio - economic variables used to explain the level of tourists expenditure by using MCA were the level of income and social variables (such as occupation, sex and age). Income variable is statistically significant for predicting expenditures of both festival tourists and non festival tourists at 0.1 level of significance. For non festival tourists, occupation was the other important variable. The biggest spender was the housewife group who tends to have income per month more than 20,000 baht. For the festival tourists, the biggest spender was the tourists who have average 20,000 baht per month income.

The *Loy Krathong* Festival held between 7 - 9 November 2003 was estimated to earn a total revenue of 641 million baht for Chiang Mai. The increase in revenue over and above the normal of revenue earned during November is 302 million baht. The business which received the greatest benefit was transport business which earned 250 million baht (39% of the total revenue). Accommodation business reaped 153 million baht which was 23.89% of the total revenue. Souvenir business ranked third measured by earning. Fireworks, the symbol of *Loy Krathong* Festival, accounted for only 1.20% of the total revenue.

Interviewed tourists were generally impressed by the accommodation, food, transportation and safety services in Chiang Mai. About 90.91% of festival and 98.30% of

non festival tourists stated that they would return to attend this festival in the future and they would like to visit Chiang Mai again.

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัวทางวัฒนธรรมอันสวยงามในแบบฉบับของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า มีทรัพยากรการท่องเที่ยวครบทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนา ศิลปวัฒนธรรม งานประเพณี และยังมีหัตถกรรมที่ทำจากไหม เงิน และไม้ เป็นของที่ระลึก เทศกาลและประเพณีถือว่าการแสดงออกทางวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นและนับว่าเป็นปัจจัยที่ดึงดูดการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ เทศกาลและประเพณีที่สำคัญอันเป็นที่รู้จักของจังหวัดเชียงใหม่ ก็คืองานประเพณีลอยกระทง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่เป็นที่น่าสงสัยอย่างยิ่งว่า รายได้ที่เป็นตัวเงินเหล่านั้นใครได้รับประโยชน์ นั่นคือ มีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่างๆ อย่างไร กล่าวคือแต่ละกลุ่มธุรกิจได้รับมากน้อยแค่ไหน โดยที่กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์มากก็ควรจะมีส่วนร่วมหรือรับผิดชอบต่อการจัดงานมากกว่ากลุ่มธุรกิจอื่นๆ แม้ว่าทรัพยากรบางส่วนที่ใช้จะเป็นสินค้าสาธารณะที่มีอยู่ เช่น บริเวณริมแม่น้ำปิง บริเวณริมคูเมือง แต่ค่าใช้จ่ายอื่นๆ รัฐต้องนำเงินภาษีมาจ่าย เช่น ค่าตกแต่งสถานที่ เงินอุดหนุนให้ผู้ส่งขบวนแห่มาร่วมงาน ค่าใช้จ่ายในการจัดงานประกวดนางนพมาศ ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ผู้ได้รับประโยชน์อาจเป็นบุคคลเฉพาะกลุ่ม ถึงแม้ว่าผู้ได้รับประโยชน์เหล่านั้นจะเป็นผู้จ่ายภาษีบางส่วน แต่มีอาจเทียบได้กับประชาชนผู้เสียภาษีอื่นที่มีได้รับรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวในครั้งนี้ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่า จึงเป็น

เรื่องที่น่าศึกษาต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นนี้ยังไม่เคยมีใครทำการศึกษามาก่อนว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มไหนมีค่าใช้จ่ายสูงสุด เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้จ่ายในช่วงเทศกาลลอยกระทงของนักท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของรายจ่ายจำแนกตามลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง

วิธีการศึกษาและแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายในและนอกเทศกาลลอยกระทง ใช้ MCA (Multiple Classification Analysis) เพื่อพยากรณ์ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไปตามคุณลักษณะต่างๆ ทางสังคมและเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ อาชีพ อายุ และเพศ ซึ่ง

คาดว่าปัจจัยเหล่านี้ก็น่าจะมีอิทธิพลต่อการจ่ายเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวางแผนการตลาดของการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทงในปีต่อไป การวิเคราะห์โดยใช้วิธีการแบบ MCA สามารถช่วยคาดคะเนรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจากรายจ่ายของนักท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะต่างกัน นั่นคือการหาผลกระทบของคุณลักษณะต่างๆ ที่มีต่อค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทย การใช้ MCA สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ได้จากสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงความเบี่ยงเบน (adjusted deviation) จากค่าตัวกลาง (grand mean) อันเนื่องมาจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระ โดยการบวกค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงความเบี่ยงเบนของแต่ละคุณสมบัติเข้ากับตัวกลาง ดังนั้นจุดแข็งของ MCA สามารถใช้ค่าพยากรณ์ค่าใช้จ่ายทั้งหมดตามคุณลักษณะของนักท่องเที่ยวได้

ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายขึ้นอยู่กับความแตกต่างในลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ความแตกต่างทางด้านรายได้ เพศ อายุ และอาชีพ ดังนั้นแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาคือ

$$C_i = \alpha + \sum_{j=1}^3 b_j Y_{ji} + \sum_{k=1}^2 c_k SEX_{ki} + \sum_{l=1}^8 d_l JOB_{li} + \sum_{m=1}^6 o_m AGE_{mi} + e_i$$

- เมื่อ C_i คือค่าใช้จ่ายรวมของนักท่องเที่ยว มีหน่วยเป็นบาทต่อวันต่อคนของนักท่องเที่ยวคนที่ i
- α คือค่าคงที่
- Y_{ji} คือรายได้ต่อเดือน มีหน่วยเป็นบาทของนักท่องเที่ยวคนที่ i ในกลุ่ม j
- เมื่อ Y_{1i} คือรายได้นักท่องเที่ยวคนที่ i ในกลุ่ม 1 คือมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท
- Y_{2i} คือรายได้นักท่องเที่ยวคนที่ i ในกลุ่ม 2 คือมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,001 – 20,000 บาท

Y_{3i} คือรายได้พนักงานที่ i ในกลุ่ม 3 คือมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 20,001

บาท

SEX_{ki} คือเพศของพนักงานที่ i ในกลุ่ม k

เมื่อ SEX_{1i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มเพศชาย

SEX_{2i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มเพศหญิง

JOB_{li} คืออาชีพของพนักงานที่ i ในกลุ่ม l

เมื่อ JOB_{1i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพ

เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

JOB_{2i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษา

JOB_{3i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพกิจการส่วนตัว

JOB_{4i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพเป็นตัวแทน

ขายสินค้า

JOB_{5i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน

JOB_{6i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงาน/

ลูกจ้าง

JOB_{7i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร

JOB_{8i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

AGE_{mi} คืออายุของพนักงานที่ i ในกลุ่ม m

เมื่อ AGE_{1i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุมีอายุ 15 - 24 ปี

AGE_{2i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุมีอายุ 25 - 34 ปี

AGE_{3i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุมีอายุ 35 - 44 ปี

AGE_{4i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุมีอายุ 45 - 54 ปี

AGE_{5i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุมีอายุ 55 - 64 ปี

AGE_{6i} คือนักท่องเที่ยวคน i ในกลุ่มนักท่องเที่ยวยุมีอายุมากกว่า 64 ปี

e_i คือ error of estimate

เหตุผลที่กำหนดให้ α เป็นค่าคงที่เนื่องจาก Y_{ji} , SEX_{ki} , JOB_{li} และ AGE_{mi} ในฐานะที่เป็นตัวแปร มีคุณสมบัติพิเศษคือ

$$\sum_{j=1}^3 Y_{ji} = 1, \sum_{k=1}^2 SEX_{ki} = 1, \sum_{l=1}^8 JOB_{li} = 1, \sum_{m=1}^6 AGE_{mi} = 1$$

ซึ่งอาจจะทำให้เกิด perfect linear multiple correlation ขึ้น วิธีแก้ไขปัญหามีหลายวิธี เช่น บังคับให้ตัวคงที่ α มีค่าเป็น 0 การเลือกใช้สมการ

ในรูปแบบนี้ไม่ได้บังคับให้เส้นความสัมพันธ์ผ่านจุดเริ่มต้น (มิ่งสรรพ, 2523)

สาเหตุที่กำหนดให้ค่าใช้จ่ายรวมของนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจทั้ง 5 ประการ เนื่องจากงานวิจัยของเพียจันท์ ลิขิตเอกราช ได้ทำการศึกษาพบว่าลักษณะที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือระดับรายได้ เพศ และอายุ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศคือ อาชีพ อายุและ

เพศ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเลือกรายได้ต่อเดือน เพศ อาชีพและอายุเป็นลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่คาดว่า จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ในการศึกษาอีกประการ คือ ศึกษาการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง ได้มีการประมาณการรายได้ต่อวันในช่วง

เทศกาลลอยกระทงกับรายได้ปกติต่อวันในช่วงนอกเทศกาลลอยกระทง และศึกษาว่ารายได้เหล่านั้นกระจายไปสู่ธุรกิจกลุ่มต่างๆ มากน้อยเท่าใด

ในส่วนของรายได้จากการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลลอยกระทงและรายได้ที่เกิดขึ้นในช่วงนอกเทศกาลลอยกระทง คำนวณได้จากสูตรของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เพียจันท์ ลิขิตเอกราช, 2535)

$$Y = \text{Exp} \times \text{No}$$

เมื่อ Y = รายได้จากการท่องเที่ยว
 Exp = ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวต่อคนต่อวัน
 No = จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเชียงใหม่ต่อวัน

โดยที่ $\text{No} = \text{Oc} \times \text{Hg} \times \text{Ro}$
 เมื่อ Oc = อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในโรงแรมและเกสต์เฮาส์
 Hg = จำนวนห้องพักในโรงแรมและเกสต์เฮาส์
 Ro = จำนวนคนที่พักต่อห้อง

ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวต่อคนต่อวัน (Exp) นำมาจากผลการศึกษาโดยใช้วิธี MCA ซึ่งจะได้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวต่อคนต่อวัน ทั้งนักท่องเที่ยวในและนอกเทศกาลลอยกระทง

อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในโรงแรมและเกสต์เฮาส์(Oc) ช่วงเทศกาลลอยกระทงหาจากอัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในโรงแรมและเกสต์เฮาส์ โดยได้ทำการสอบถามไปยังโรงแรมและเกสต์เฮาส์ต่างๆ ในเชียงใหม่ทั้งหมด 30 แห่ง ด้วยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ แล้วถ่วงน้ำหนักด้วยจำนวนห้องของที่พักดังกล่าวและถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่พักตามโรงแรมประเภทต่างๆ และเกสต์เฮาส์ทั้งในและนอกเทศกาลจากแบบสอบถาม ส่วนนอกเทศกาลได้ใช้ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย โดยใช้อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวในโรงแรมและเกสต์เฮาส์เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2546 แทนอัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล

จำนวนห้องพักในโรงแรมและเกสต์เฮาส์(Hg) จะใช้ข้อมูลล่าสุดปี พ.ศ. 2546 คือ 13,625 ห้อง ซึ่งเป็นจำนวนที่ใช้เท่ากันทั้งในและนอกเทศกาล

ส่วนจำนวนคนที่พักต่อห้อง(Ro) จำนวนคนที่พักต่อห้องในช่วงเทศกาลลอยกระทง จะใช้ข้อมูลที่ได้จากการคำนวณของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในเดือนพฤศจิกายนของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2545 คือ 1.98 และจำนวนคนที่พักต่อห้องช่วงนอกเทศกาลลอยกระทง จะใช้ข้อมูลในปี พ.ศ. 2545 ยกเว้นเดือนพฤศจิกายน คือ 1.91 โดยปี

พ.ศ. 2545 ทั้งปีจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนคนที่พักต่อห้องเท่ากับ 1.92 คนต่อห้อง ส่วนในช่วงเทศกาลลอยกระทงจะใช้ 1.98 คนต่อห้อง เมื่อทราบจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักทั้งในโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์แล้วนำมารวมกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักตามบ้าน วัด หรือที่อื่นๆ จึงสามารถประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักแรมในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงดังกล่าวได้ จากรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งในช่วงเทศกาลลอยกระทง และรายได้ปกตินอกเทศกาลลอยกระทง ได้นำมากระจายตามสัดส่วนรายจ่ายของนักท่องเที่ยวไปตามกลุ่มธุรกิจ 9 กลุ่มดังนี้

1. ธุรกิจประเภทภัตตาคาร ร้านอาหาร
2. ธุรกิจประเภทโรงแรมและที่พักประเภทต่างๆ
3. ธุรกิจประเภทสถานบันเทิงเริงรมย์
4. ธุรกิจประเภทการเดินทางและพาหนะ
5. ธุรกิจประเภทร้านค้าที่ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว
6. ธุรกิจประเภทดอกไม้เพลิง
7. ธุรกิจสปา
8. ธุรกิจกอล์ฟธุรกิจอื่นๆ
9. ธุรกิจอื่นๆ

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลที่เกิดจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) จากนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลลอยกระทง ซึ่งจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่ค้างแรมในจังหวัดเชียงใหม่เกิน 1 คืนมาแล้ว มีการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

- (1) สัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ในช่วงเทศกาลลอยกระทงจำนวน 200 คน และนอกเทศกาลลอยกระทงจำนวน 200 คน นั่นคือ ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2546 แต่ยกเว้นวันที่ 7-8 พฤศจิกายน ซึ่งเป็นวันเทศกาลลอยกระทง โดยทำ

การสอบถามนักท่องเที่ยว ในบริเวณผู้โดยสารขาออกของท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ วัด รวมถึงบริเวณรอบแม่น้ำปิงและรอบคูเมือง ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวระยะเวลาของการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวและทัศนคติของนักท่องเที่ยว

- (2) สัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงแรมและที่พักจำนวน 30 ราย ประกอบด้วยผู้ประกอบการโรงแรมทั้ง 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 รายและเกสต์เฮ้าส์อีก 5 ราย โดยได้แบ่งกลุ่มสถานพักแรมตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนี้

- กลุ่ม 1 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 2,500 บาทขึ้นไป
- กลุ่ม 2 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 1,500 - 2,499 บาท
- กลุ่ม 3 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 1,000 - 1,499 บาท
- กลุ่ม 4 หมายถึง ราคาตั้งแต่ 500 - 999 บาท
- กลุ่ม 5 หมายถึง ราคาต่ำกว่า 500 บาท

ข้อมูลทุติยภูมิ จะใช้ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ได้ทำการศึกษาไว้ และการศึกษาโครงการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้จัดทำไว้แล้ว โดยจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่จำนวนนักท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ระยะเวลาพำนักรายได้จากการท่องเที่ยวและข้อมูลทางด้านการจัดสรรงบประมาณในการจัดงานเทศกาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2546

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกค่าใช้จ่ายไปตามคุณลักษณะต่างๆ ของนักท่องเที่ยวได้ทำการศึกษาโดยแบ่งเป็น การพยากรณ์ค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลลอย

กระทรวงและในเทศบาลลอยกระทง โดยใช้วิธี MCA และการกระจายรายได้จากงานเทศกาลลอยกระทง ปี พ.ศ. 2546 มีรายละเอียดดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลลอยกระทง

จากตาราง 1 ในการศึกษาหาความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกับลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ คือรายได้ อายุ เพศ และอาชีพ พบว่าตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .10 ขึ้นไป มี 2 ตัวแปร คือระดับรายได้และอาชีพเท่านั้น ส่วนอายุมีระดับนัยสำคัญทางสถิติเพียง .179 และเพศมีระดับนัยสำคัญ .312

จากตารางที่ 2 และแผนภาพที่ 1 พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลลอยกระทง (grand mean) เท่ากับ 2,540.67 บาทต่อคนต่อวัน เมื่อพิจารณาความแตกต่างของ ค่าใช้จ่าย จำแนกตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงความเบี่ยงเบน (adjusted deviation) บวกหรือลบเข้าไปในค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน (grand mean) พบว่า นักท่องเที่ยวนอกเทศกาลที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดคือ ผู้ประกอบอาชีพ

แม่บ้าน มีค่าความเบี่ยงเบนเท่ากับ +1,041.60 ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายต่อวันเท่ากับ 2,540.67 + 1,041.60 = 3,582.27 บาทต่อคน และผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 - 20,001 บาท มีค่าใช้จ่ายต่อวันสูงถึง 4,127.73 บาท (3,582.27 + 545.46) ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันต่ำที่สุด คือ นักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพตัวแทนขายสินค้ามีค่าความเบี่ยงเบนเท่ากับ -1,753.13 ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายต่อวันเป็น 787.54 บาทต่อคน

ตัวแปรในด้านเพศและอายุ ถึงแม้จะมีระดับความเชื่อมั่นทางสถิติน้อย แต่ก็เป็นตัวแปรที่ได้นำมาพิจารณาถึงอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจากข้อมูลที่เสนอมาสรุปได้ว่าระดับรายได้ต่อเดือน อาชีพ อายุ และเพศ มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ซึ่งค่าใช้จ่ายจะเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกับการเพิ่มขึ้นของระดับรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว แม่บ้านเป็นอาชีพที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันมากที่สุด แต่นักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษาแม้ไม่มีรายได้ แต่กลับมีค่าใช้จ่ายต่อวันสูงถึง 2,334.84 บาท

ตาราง 1 การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล

ตัวแปร	ค่าสถิติ F	ระดับนัยสำคัญ
รายได้	10.386	.000
อาชีพ	1.992	.058
อายุ	1.541	.179
เพศ	1.029	.312

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล

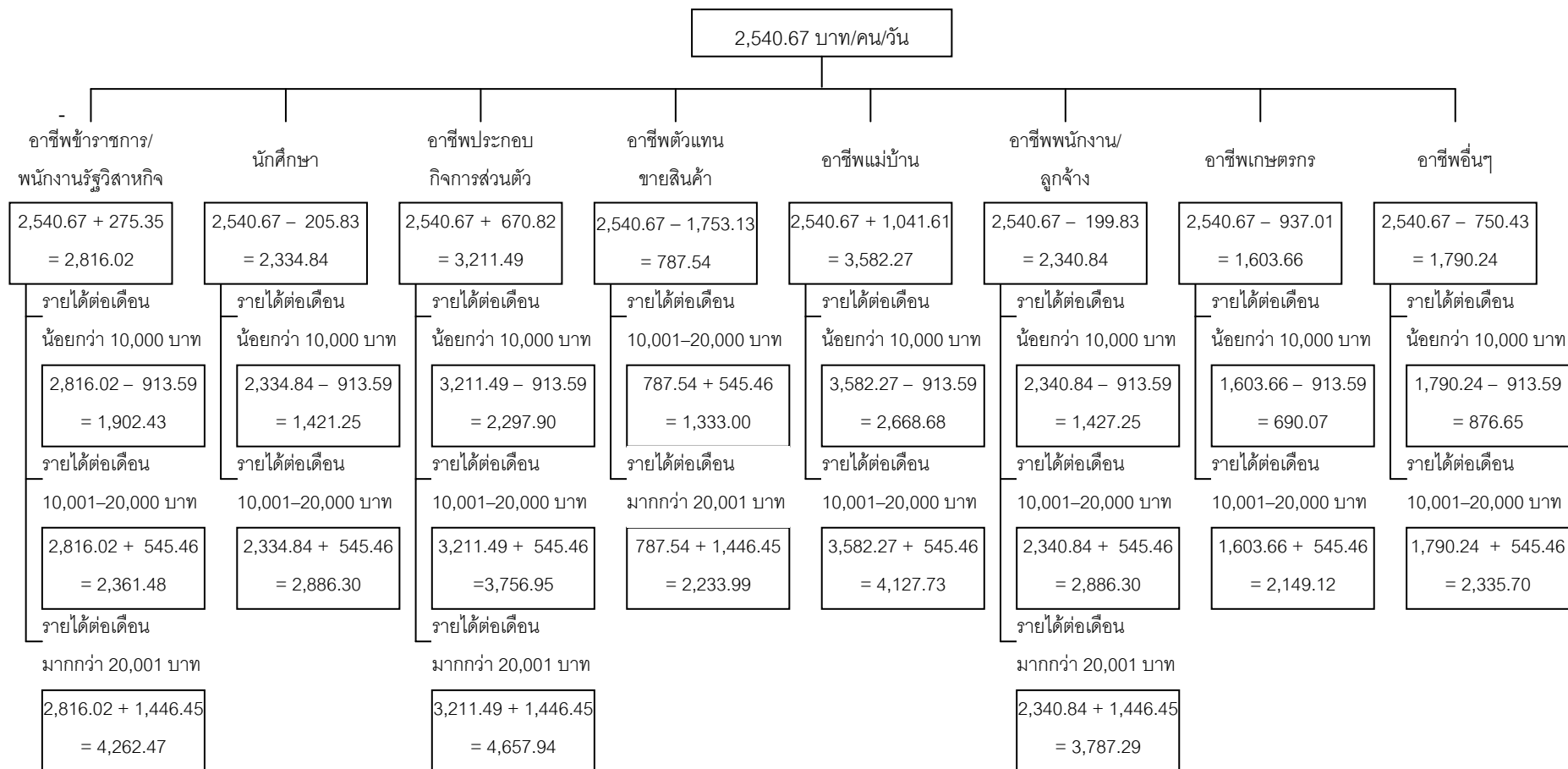
ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลลอยกระทงจำแนกตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว โดยวิธี MCA

Grand means = 2,540.67

ปัจจัยที่พิจารณา	จำนวน ตัวอย่าง	Unadjusted Deviation	Eta	Adjusted Deviation	Beta
1. รายได้			.425		.395
1.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท	97	-973.90		-913.59	
1.2 ระหว่าง 10,001-20,000 บาท	67	549.75		545.46	
1.3 มากกว่า 20,001 บาท	36	1,600.96		1,446.45	
2. อาชีพ			.353		.229
2.1 แม่บ้าน	10	565.72		1,041.60	
2.2 ประกอบกิจการส่วนตัว	32	1,154.51		670.82	
2.3 ข้าราชการ/พนักงานรัฐ วิสาหกิจ	40	557.92		275.35	
2.4 นักศึกษา	36	-1,038.36		-205.83	
2.5 พนักงาน/ลูกจ้าง	59	47.39		-199.83	
2.6 อื่นๆ	6	-1,177.67		-750.43	
2.7 เกษตรกร	13	-1,626.13		-937.01	
2.8 ตัวแทนขายสินค้า	4	-531.92		-1,753.13	

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล $R = .482$ $R^2 = .232$

แผนภาพ 1 การจำแนกค่าใช้จ่ายไปตามระดับรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลลอยกระทงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล

ที่มา: จากการคำนวณ

2. ค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง

สำหรับตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายถึงการจำแนกค่าใช้จ่ายไปตามคุณลักษณะของนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง ก็เป็นตัวแปรเดียวกันกับที่ใช้ในการวิเคราะห์ของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล คืออาชีพ ระดับรายได้ต่อเดือน เพศและอายุ พบว่า จากตารางที่ 3 ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญ .10 ขึ้นไปมีเพียงตัวแปรเดียวคือระดับรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว ส่วนอาชีพ เพศและอายุเป็นตัวแปรที่ไม่มีระดับนัยสำคัญ .608 .278 และ .819 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 และแผนภาพที่ 2 พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม

เท่ากับ 2,149.21 บาท ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงความเบี่ยงเบน (adjusted deviation) ดังแสดงตามตาราง 4 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไปมีค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงความเบี่ยงเบนสูงที่สุดคือ 2,141.91 รองลงมาได้แก่นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่ำลงไป คือระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท มีค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงถึงความเบี่ยงเบนสูงเท่ากับ 175.07 ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่มีรายได้มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไป จึงเป็นนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันสูงที่สุดถึง 4,211.12 บาท รองลงไปได้แก่นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่ำลงไป คือระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท และต่ำกว่า 10,000 บาท มีค่าใช้จ่ายต่อวัน 2,324.28 บาท และ 1,455.03 บาทตามลำดับ

ตาราง 3 การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาล

ตัวแปร	ค่าสถิติ F	ระดับนัยสำคัญ
รายได้	14.269	.000
อาชีพ	.777	.608
อายุ	.442	.819
เพศ	1.186	.278

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในเทศกาล

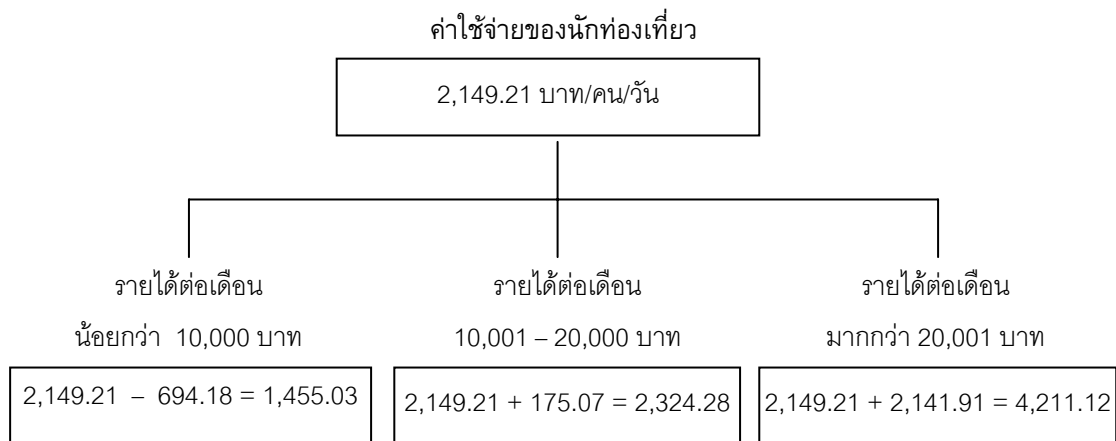
ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง จำแนกตามลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว โดยวิธี MCA

Grand means = 2,149.21

ปัจจัยที่พิจารณา	จำนวนตัวอย่าง	Unadjusted Deviation	Eta	Adjusted Deviation	Beta
1.รายได้					
1.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท	123	-699.67		-694.18	
1.2 ระหว่าง 10,001-20,000 บาท	39	174.82		175.07	
1.3 มากกว่า 20,001 บาท	37	2,141.66		2,141.91	

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล $R = .499$ $R^2 = .249$

แผนภาพ 2 การจำแนกค่าใช้จ่ายไปตามระดับรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง

ที่มา : จากการคำนวณ

3. การกระจายรายได้จากงานเทศกาลลอยกระทง ปี พ.ศ. 2546

งานเทศกาลลอยกระทงเป็นการจัดในช่วงฤดูการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่อยู่แล้ว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า การจัดงานจะให้ผลทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นกว่าปกติเพียงใด การศึกษานี้จึงได้ประมาณการรายได้ปกติต่อวันในช่วงเดือนพฤศจิกายน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบรายได้ต่อวันในช่วงเทศกาลลอยกระทง และทำการกระจาย

รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจัดงานไปยังผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอีกด้วย

การคำนวณรายได้จากการท่องเที่ยวหาได้จากสูตรของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เพียจันท์ ลิขิตเอกราช, 2535) ที่กล่าวข้างต้น โดยนำจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเชียงใหม่ต่อวันคูณกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว จากข้อมูลค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลเท่ากับ 2,540.67 บาทต่อคนต่อวัน ส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวในเทศกาลเท่ากับ 2,149.46 บาทต่อคนต่อวัน (จากแผนภาพ 1 และแผนภาพ 2)

ส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวต่อวันในช่วงนั้น คำนวณจากการนำอัตราการเข้าพักของโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ ดังแสดงตามตาราง 5 คูณกับจำนวนห้องพักในโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ และจำนวนคนที่พักต่อห้อง จากแบบสอบถามพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักตามบ้าน วัด หรือสถานที่อื่นๆ นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวที่พักโรงแรมและเกสต์

เฮ้าส์คิดเป็นร้อยละ 37.50 ของนักท่องเที่ยวในเทศกาล และร้อยละ 43 ของนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล เมื่อทราบจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักในโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์แล้ว สามารถนำมารวมกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักตามบ้าน วัด หรือที่อื่น ๆ ดังนั้นจึงสามารถประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักระหว่างวันในจังหวัดเชียงใหม่ ได้

ตาราง 5 อัตราการเข้าพักของโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ในจังหวัดเชียงใหม่

หน่วย: ร้อยละ

ประเภทที่พักจำแนกตามราคาห้อง	ในเดือน พ.ย.* ของ ททท. ปี 2546	จากการสำรวจ ในเทศกาล	จากการ สำรวจงานไม้ ดอก**
ราคาตั้งแต่ 2,500 บาท/ห้อง ขึ้นไป	54.08	86.62	-
ราคาตั้งแต่ 1,500-2,499 บาท/ห้อง	64.57	98.70	73
ราคาตั้งแต่ 1,000-1,499 บาท/ห้อง	59.52	95.71	86
ราคาตั้งแต่ 500-999 บาท/ห้อง	51.64	98.74	95
ราคาต่ำกว่า 500บาท/ห้อง	52.38	98.40	95
เกสต์เฮ้าส์	28.54	94.63	

ที่มา: จากการสำรวจ

*การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ.2546

** เพียงจันทร์ ลิขิตระเกราช (2535: 72)

หมายเหตุ: การแบ่งกลุ่มของโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ในปี พ.ศ.2535 ได้แบ่งเป็นกลุ่มที่ 1 ราคาห้องพักขั้นต่ำมากกว่า 2,300 บาทต่อวัน กลุ่มที่ 2 ราคาตั้งแต่ 1,200-2,300 บาทต่อห้อง กลุ่มที่ 3 ราคาตั้งแต่ 800-1,199 บาทต่อห้อง กลุ่มที่ 4 ราคาตั้งแต่ 300-799 บาทต่อห้องและกลุ่มที่ 5 ราคาต่ำกว่า 300 บาท ส่วนเกสต์เฮ้าส์แบ่งออกเป็น 3 ขนาดคือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก

อัตราการเข้าพัก คือจำนวนห้องของที่พักรวมที่มีผู้เข้าพักในช่วงหนึ่ง โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\text{อัตราการเข้าพัก 1 ปี} = (\text{จำนวนคืนพักรวมตลอดปี} \times 100) / (365 \times \text{จำนวนห้องพักทั้งหมด})$$

¹ อัตราการเข้าพักของโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ คำนวณโดยการสอบถามไปยังโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ต่างๆ ในเชียงใหม่ทั้งหมด 30 แห่ง ถ่วงน้ำหนักด้วยจำนวนห้องของที่พัkdังกล่าวและถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่พักตามโรงแรมประเภทต่างๆ และเกสต์เฮ้าส์ ทั้งในและนอกเทศกาล (ตาราง 6)

ตาราง 6 สัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่พักตามโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์

หน่วย: ร้อยละ

ประเภทที่พักจำแนกตามราคาห้อง	ในเทศกาล	นอกเทศกาล
ราคาตั้งแต่ 2,500 บาท/ห้อง ขึ้นไป	-	-
ราคาตั้งแต่ 1,500 - 2,499 บาท/ห้อง ขึ้นไป	6.49	9.21
ราคาตั้งแต่ 1,000 - 1,499 บาท/ห้อง ขึ้นไป	5.20	10.53
ราคาตั้งแต่ 500 - 999 บาท/ห้อง ขึ้นไป	19.48	43.42
ราคาต่ำกว่า 500บาท/ห้อง	59.74	21.05
เกสต์เฮ้าส์	9.09	15.79

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อได้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวรวม และจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักรวมตามสถานที่ต่างๆ แล้ว จึงสามารถที่จะประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งในช่วงเทศกาลลอยกระทงและรายได้ปกตินอกเทศกาลลอยกระทงได้ นั่นคือ รายได้ปกติที่ได้จากการท่องเที่ยวในเดือนพฤศจิกายน มีค่าเท่ากับ 110.29 ล้านบาทต่อวัน ส่วนรายได้ในช่วงวันเทศกาลลอยกระทงเท่ากับ 208.36 ล้านบาทต่อวัน ตามข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจะมีวันพักเฉลี่ยในช่วงเทศกาล 3.08 วัน ดังนั้นการจัดงานเทศกาลลอยกระทงก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้น 641.76 ล้านบาท และมีรายได้เพิ่มจากปกติถึง 302.07 ล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงเทศกาลลอยกระทงและนอกเทศกาลจะต่างกัน 53,528 คนต่อวัน

จากการศึกษารายได้ในงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2535 (เพียงจันทร์, 2535) ซึ่งพบว่าม้อัตราการเข้าพักน้อยกว่างานเทศกาลลอยกระทง จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2546 และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันต่อคนเพียง 1,668.33 บาท ดังนั้นงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับดังกล่าวก่อให้เกิดรายได้เพียง 105.29 ล้านบาท และมีรายได้เพิ่มจากปกติ 45.22 ล้านบาทเท่านั้น เมื่อได้นำรายได้ทั้งในงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับ

และงานเทศกาลลอยกระทงมาปรับค่าเงินเพื่อ ปีฐานคือ 2541 โดยเงินเพื่อในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ.2535 เท่ากับ 74.20 และเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 เท่ากับ 108.30 พบว่า รายได้ที่แท้จริงของงานมหรหรรรมไม้ดอกไม้ประดับและงานเทศกาลลอยกระทงเท่ากับ 148.63 และ 592.57 ล้านบาทตามลำดับ

การกระจายรายได้ในช่วงเทศกาลลอยกระทงไปสู่ธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยแบ่งธุรกิจทั้งหมดออกเป็น 6 ประเภท ตามประเภทการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีสัดส่วนของการกระจายรายได้ตามแบบสอบถาม และรายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลลอยกระทงเท่ากับ 641.76 ล้านบาท โดยกระจายไปสู่ธุรกิจประเภทค่าพาหนะเดินทางมากที่สุด คิดเป็นรายได้รวมจากการจัดงานสูงสุด ประมาณ 250.29 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 39 ของรายได้ทั้งหมด ธุรกิจที่ได้รับรายได้รองลงมาเป็นธุรกิจประเภทค่าที่พัก ประมาณ 153.31 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 23.89 ของรายได้ทั้งหมด ธุรกิจประเภทสินค้าและของที่ระลึกเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้จากการจัดงานมากเป็นอันดับ 3 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 ตัวอย่าง พบนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการสปาถึงร้อยละ 0.55 คิดเป็นรายได้ 3.5 ล้านบาท แต่ไม่พบ

นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการกอล์ฟในช่วงเทศกาลลอยกระทง ส่วนดอกไม้เพลิงเป็นสัญลักษณ์ของเทศกาลลอยกระทงก่อให้เกิดรายได้เพียงร้อยละ 1.20 ของ

รายได้ทั้งหมด แต่มากกว่ารายได้จากสปาและกอล์ฟ ดังแสดงตามตารางที่ 7

ตาราง 7 รายได้จำแนกตามประเภทค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวใช้บริการในช่วงเทศกาลลอยกระทง

ประเภทของธุรกิจ	สัดส่วน (ร้อยละ) ¹	รายได้ (บาท)
สินค้าและของที่ระลึก	18.05	115,839,452
ที่พัก	23.89	153,318,810
พาหนะ	39.00	250,290,230
อาหารและเครื่องดื่ม	15.06	96,650,535
บันเทิง	2.24	14,375,644
ดอกไม้เพลิง รวมถึง โคมลอย ผางประทีป	1.20	7,701,237
สปา	0.55	3,529,734
อื่นๆ	0.01	64,176
รวม	100.00	641,769,822

ที่มา: จากการสำรวจ

สรุป

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ความแตกต่างของรายจ่ายของนักท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธี MCA นั้น ลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยวที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรทางด้านรายได้ และตัวแปรทางด้านประชากร นั่นคือ อาชีพ ระดับรายได้ต่อเดือน เพศและอายุ ผลศึกษาปรากฏว่าตัวแปรระดับรายได้ต่อเดือนเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ทั้งในกรณีของนักท่องเที่ยวในและนอกเทศกาล สำหรับนักท่องเที่ยวนอกเทศกาล ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากอีกตัวแปรหนึ่งคือ อาชีพ โดยนักท่องเที่ยวนอกเทศกาลที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุด คือ นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทและเป็นแม่บ้าน แสดงว่า ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมีความแตกต่างไปตามกลุ่มรายได้และอาชีพ ส่วนนักท่องเที่ยวในเทศกาลที่มีค่าใช้จ่าย

มากที่สุดคือ นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป

การกระจายรายได้การท่องเที่ยวไปสู่กลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวในเทศกาลลอยกระทง โดยกระจายไปสู่ธุรกิจประเภทค่าพาหนะเดินทางมากที่สุด ประมาณ 250 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 39 ของรายได้ทั้งหมด ธุรกิจที่ได้รับรายได้รองลงมาเป็นธุรกิจประเภทค่าที่พักประมาณ 153 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 23.89 ของรายได้ทั้งหมด ธุรกิจประเภทสินค้าและของที่ระลึกเป็นธุรกิจที่มีรายได้จากการจัดงานมากเป็นอันดับ 3 ดอกไม้เพลิงเป็นสัญลักษณ์ของเทศกาลลอยกระทงก่อให้เกิดรายได้เพียงร้อยละ 1.20 ของรายได้ทั้งหมด เทศกาลลอยกระทงก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวแก่จังหวัดจำนวน 641 ล้านบาทและมีรายได้เพิ่มจากปกติถึง 1 เท่าตัว

¹ สัดส่วนรายจ่าย ได้มาจากการคำนวณจากแบบสอบถาม

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษา ซึ่งพบว่าเทศบาลลอยกระทงสามารถดึงเงินจากนักท่องเที่ยวเข้าจังหวัดเชียงใหม่ได้เป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวได้ดังนี้

(1) บริเวณการจัดงานควรเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านความสะดวกและความปลอดภัย เช่น การจัดเส้นทางรถให้เหมาะสม เพราะมีการบังคับไม่ให้นารถยนต์ผ่านสถานที่จัดงาน แต่ก็มีการจักรยานยนต์ขับขี่ไม่เป็นระเบียบสวนกับนักท่องเที่ยวที่เดินชมงาน อาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การจราจรติดขัดเป็นอย่างมากและควรจัดให้มีสถานที่จอดรถอย่างเพียงพอ รวมทั้งจัดห้องสุขาเคลื่อนที่ด้วย เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

(2) ควรจัดระบบการบริการรถเช่าต่างๆ โดยเฉพาะรถสี่ล้อแดงแดง รถตุ๊กตุ๊ก เพื่ออำนวยความสะดวกและทำโทษผู้ขับขี่ที่ทำผิดจรรยาบรรณ จัดให้มีมาตรฐานเดียวกันในการกำหนดค่าโดยสาร

(3) ควรเพิ่มจำนวนและดูแลความสะอาดห้องน้ำ ตามสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและในปั๊มน้ำมัน ยังมีนักท่องเที่ยวอีกส่วนหนึ่งที่ต้องการให้มีห้องน้ำบริเวณใกล้ที่จัดงานให้มากขึ้น

(4) เพิ่มบทลงโทษหรืออัตราการเปรียบเทียบปรับ อันมีสาเหตุมาจากดอกไม้เพลิง จนเกิดอันตรายต่อผู้อื่น ทั้งผู้ผลิต สิ่งนำเข้าหรือค้าซึ่งดอกไม้เพลิง

(5) ก่อนและหลังการจัดงานควรจะมีการสัมมนาร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน เช่น บริษัทนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม สายการบิน และธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะร่วมมือกันในการส่งเสริมเทศบาลลอยกระทงและประเมินผล

ภายหลังจากงานเสร็จ เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ในการจัดงานครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป จากที่ทำการวิเคราะห์รายจ่ายของนักท่องเที่ยวในเทศบาลลอยกระทงจังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาต้องมีการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทั้งในเทศบาลลอยกระทงและนอกเทศบาลลอยกระทง ในการศึกษาครั้งนี้พบข้อผิดพลาดหลายประการ เช่น ไม่ได้ทำ random sampling อย่างแท้จริง ครั้งแรกได้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทั้งหมด 600 ตัวอย่างคือ ในเทศบาล 300 ตัวอย่าง นอกเทศบาลอีก 300 ตัวอย่าง แต่นอกเทศบาลเป็นการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวบริเวณท่าอากาศยานเชียงใหม่ถึง 100 ตัวอย่าง แต่ในเทศบาลเป็นเก็บตัวอย่างแบบสุ่มทั้งหมด จึงได้ทำการแก้ไขโดยตัดข้อมูลที่เก็บบริเวณดังกล่าวออก ดังนั้นจึงใช้ข้อมูลทั้งหมดเพียง 400 ตัวอย่าง นั่นคือข้อมูลในเทศบาล 200 ตัวอย่างและข้อมูลนอกเทศบาลอีก 200 ตัวอย่าง

การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในและนอกเทศบาลเป็นการเก็บข้อมูลตัวอย่างในช่วงฤดูการท่องเที่ยวเดียวกัน นั่นคือ ช่วงฤดูการท่องเที่ยว (high season) ของจังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้ค่าใช้จ่ายที่ได้มีความใกล้เคียงกันสูง ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลตัวอย่างนักท่องเที่ยวนอกเทศบาลลอยกระทงในช่วงเวลาอื่น

การเก็บตัวอย่างในช่วงเทศกาลลอยกระทงกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างกระจายและมีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับสภาวะการณ์ขณะนั้นไม่เอื้อต่อการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว มีเสียงประทัดดังรบกวนตลอดเวลา ส่วนการเก็บตัวอย่างนอกเทศบาลจำกัดสถานที่เพียงไม่กี่แห่ง กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนจำกัดและเก็บยาก ดังนั้น ต้องมีการวางแผนให้รอบคอบก่อนเก็บข้อมูล และควรเก็บตัวอย่างสำรองด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ดวงทิพย์ ศรีกาญจนารักษ์. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัด
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.
ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2546. สถิติเศรษฐกิจและการเงิน. กรุงเทพฯ: สายฐานข้อมูล ธนาคารแห่ง
ประเทศไทย.
- นฤมล สนนถาวร. การประมาณการปริมาณนักท่องเที่ยวที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7. วิทยานิพนธ์เศรษฐ
ศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- บุญณินดา โสตา. ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอิสระชาว
ต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- เพียงจันทร์ ลิขิตเอกราช. การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษางานไม้ดอกไม้
ประดับในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง โครงการศึกษาเพื่อจัดทำ
แผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,
2544.
- _____. รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยว
ของประเทศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- มิ่งสรรพ สันติกาญจน์. "การทำ Multiple Classification Analysis จาก Dummy Variable
Regression." วารสารธรรมศาสตร์ (มกราคม-มีนาคม 2523): 162-179
- เรวดี จรุงรัตนพงศ์. "การศึกษาผลกระทบของปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจต่อการยอมรับ
เงินเดือนใหม่และการเปลี่ยนแปลงของเงินส่งกลับของผู้หางานทำโดยวิธี Multiple
Classification Analysis." สถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2542. อ้างถึงใน จักรี เตชะวารี.
ทัศนคติและรายจ่ายด้านบุญกุศลของคนไทย: กรณีศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพราช
วรวิหาร. แบบฝึกหัดการวิจัยเศรษฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- วีระพล วงษ์ประเสริฐ. การวิเคราะห์อุปสงค์การท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว
ระหว่างประเทศในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาล
งกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ศรัณยา ศรีรัตน. การศึกษาที่กำหนดพฤติกรรมการใช้จ่าย และระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวชาว
ต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ศูนย์บริการวิชาการ. รายงานการวิจัย เรื่อง การกระจาย
การไหลของรายได้จากการท่องเที่ยวในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยว. กรุงเทพฯ: การ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532.
- _____. รายงานการวิจัย เรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการกระจายรายได้ของประชาชน
ในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2537.
- สการินทร์ โพธิวาสวริน. ผลกระทบทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่
เปรียบเทียบกับระดับประเทศ. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2536.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. “การวิเคราะห์การเลือกสถานที่ท่องเที่ยว.” ใน เอกสารประกอบ
โครงการศึกษาทบทวนแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ, 49-91. กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- _____. การศึกษาพัฒนาการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2543. อ้างถึงใน นริศรา เอี่ยมคุ้ม. การ
ประเมินมูลค่านันทนาการของโครงการพัฒนาอุทยาน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.
- _____. บทคัดย่อโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บท
พัฒนาการท่องเที่ยวไทยสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.
2545-2549). แหล่งที่มา: [http://tat.or.th/tat/masterplan/draft.htm\(22](http://tat.or.th/tat/masterplan/draft.htm(22) April 2002).
- สุจินต์พร จินตนา. การประมาณการรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์
นิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2538.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ไทวัฒนา
พานิช, 2521.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2547. Gross Provincial Product at
Current Market Prices. แหล่งที่มา
www.nesdb.go.th/econSocial/macro/gpp_data/index.html 22 มีนาคม 2547.
- Bang-ornrat Rojwannasin. **Determinants of International Tourist Flows to Thailand.**
Master's thesis. Economics. Thammasat University, 1982.
- Bongkosh Ngamsom Rittichainuwat and others. “A Study of the Tmpact of Trael
Satisfaction on the Likelihood of Travelers to Revisit Thailand” **Journal of
Travel & Tourism Marketing** 12, 2/3(2002): 19-43.
- Bechdolt, B.V. "Cross-Sectional Travel Demand Function : U.S. Visitors to Hawaii 1961-
1970." **The Quarterly Review of Econamics and Business** 13(1973): 37-44.

- Chakraborty, Kalyan and Keith, John E. "Estimating the Recreation Demand and Economic Value of Mountain Biking in Moab, Utah : An Application of Counts Data Models." **Journal of Environmental Planning & Management** 43 (July 2000): 461-469.
- Luzar, E. Jane; Diagne, Assane; and others. "Profiling the Nature based Tourism : A Multinomial Logit Approach." **Journal of Travel Research** 37(August 1998): 48-55.
- Tideswell, Carmen and Faulkner, B. "Multidestination Travel Patterns of International Visitors to Queensland." **Journal of Travel Research** 37(May 1999): 368-373.